

Șuirári f. v. *șuir*.

Șumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. arburi, zlambitsă. *Iel la liqo calu di ună șumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună șumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'epuru]?* — *na, cola an șumă*. [Derivat: șumureăști vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *șuma*.

Șumureăști vb. IV. v. *șumă*.

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipütü*.

Șuștureác } m. v. *ștureac*.
Șuștureáti }

Șut, -ă adj. Fără coarne, șut. *Runc ari șaia cari s-nu iia șută* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: tșut, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbeci fără coarne. Derivat: șutără f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *šut*.

Șutără f. v. *șut*.

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: tșutnés vb. IV. *Tșutneă-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. Derivate: șutniri (*tșutniri*), f. = asvârlire; șutnít, -ă (*tșutnít, -ă*) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam*, (aor. *šutnach*).

Șutniri f. } v. *șutnes*.
Șutnít, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău*.

Tă prep. v. *tri*.

Tăbătșqs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [Derivat: tăbătșqt, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătșqt, -ă adj. v. *tăbătșqs*.

Tăbiét a. Nărav, obicei. Com. I. L. — Din tc. *tabijet*.

Tăblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Con ti jots cu tabla și cu cortsili ai știută că ia taș ia baș*, Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabur*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tae vb. II. Tac. *Tăts cuola că acu mi scol s-ti tăltșqs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [Derivate: tătseári f. = tăcere; tăeút, -ă adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tăcută) zăvirită ari mults marmoruts*, se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo*, -ere, (arom. *tac*).

Tăcărăș m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. cloput. — Onomatopee.

Tăcoq a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacăme*).

Tăcsés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsii gâl' inli... să vină să li mănâncă* (i-am promis găinile), 12/12. [Derivate: **tăcsiri** f. = promisiune; **tăcsit**, -ă adj. = promis]. — Din gr. *τάζω*, (aor. *ἔταξα*), (arom. *tăcsescu*).

Tăcsirát a. v. *ticsirat*.

Tăcsiri f. }

Tăcsit, -ă adj. } v. *tăcses*.

Tac-tuc. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Au lo bălțița, tac-tuc lă lemnu*, 21/68.

Tăcút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdzie m. Tăgărță. *Un chirchez la lo tăgărdzicu pri gorb* (un cerchez luă tăgărta...), 19/16. *Un tăgărdzic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarğyk*.

Tăjés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăjă-ti, dosta vichi* (se zice la copiii când nu se astâmpără). — Din bg. *tajă*.

Tăjifă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisi maș micu frăti nainti, capidanu dupu țel și lăntă tajfă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan).

|| 2. Membrii ce alcătuiesc o familie, oamenii din casă, familie. *Pășa cu taifa lui si pun vâcăr ân un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15. *La 'ncalico țajfa* (are familie grea de întreținut), 765. [Și: **taifás** a. (din gr. *ταῖφᾶς*) = petrecere familiară cu «taifa»]. — Din tc. *taife*.

Tajfás a. v. *taifă*.

Tăjlan m. Italian. [Feminin: **tăjlaneă** = Italiancă, ALR. 2909]. — Din mbg. *taljanec*.

Tain a. Porțiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tain cati ună feată ân zuuă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*.)

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tăl'ară fuărtăma* (ii tăiară funia), 3/74. *Vea tăl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (mudușu) muzocu* (nu-i taie căpățâna) 394. *Al' tal'ă la mintșuñ* = îi trage la minciuni, 766. [Derivate: **tăl'ári** f. = tăiere; **tăl'ăt**, -ă adj. = tăiat. *Tăl'ati lafur* (vorbe scurte); **tăl'ătós**, -oasă adj. = ascuțit, care taie, cu tăiș. *Si feasi un munti cu chetri tăl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. **tăl'ătór** m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tăl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); **tăl'ătúră** f. = ascuțiș la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutál'** (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; **dutál'ăt**, -ă adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; **răstál'** (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *Lo răstál'q și al' zisi* (ii ieși în drum și îi zise), 4/51; **răstál'ári** (și mai ales) **răstál'ătúră** f. = întâmpinare;

prital' (p i + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva]. — Din lat. *talio*, -are, (arom. *tal' u*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaș cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273. — Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.

Tăl'át, -ă adj.

Tăl'ătós, -oasă

Tăl'ătór m.

Tăl'ătúră f.

v. *tal'*.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513. — Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tăligă f. Trăsură, telegă. *Al' lə ună tăligă și al' deadi pări și ascher* (îi luă o telegă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tălim a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltșătúra

Tăltșqri

f. v. *tăltșqs*.

Tăltșqs vb. IV. Omor. Cf. *utsid. Tăti să-ń-mi tăltșască* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltșqs mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Çota și çota ıamıń am tăltșqt* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Țârnareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. **Derivate:** **tăltșqri** f. = omorîre; **tăltșqt**, -ă adj. = omorît; **tăltșătúră** f. = omor Com. G. D. **C o m p u s** (cu pref.): **du-tăltșqs** (du + tăltșqs) vb. IV =ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltș di*

chîutec (morarul m'a stins în bătăi), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălesc ».

Tăltșqt, -ă adj. v. *tăltșqs*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doı tălup ma lăgud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [**D e r i v a t:** **tăluptși** m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tăluptși m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchîár adj. Zgârcit, avar. *Tsista-i mult tămăchîar* (acesta este foarte zgârcit). [**D e r i v a t:** **tămăchîárle** (tc. *tamahkjarlyk*) a. = zgârcenie, avariție. Com. G. D.]. — Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchîárle a. v. *tămăchîar*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam antrə ń peștiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Și: **tam** adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mințile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăńă f. v. *tămońă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Tămbúră f. Tambură. *Du-o si-ub bat tămbúra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [**D e r i v a t:** **tămburdzójă** m. = tamburagiu, ALR. 4324]. — Din tc. *tanbura*, (arom. *tîmbără*).

Tămburdžôjă m. v. *tambură*.

Tămoñă f. Tămâie. *Ca-l'-tsi dusi fumu di tămoñă* (când i-a ajuns fumul de tămâie), cf. 770. [Și: (Huma) **tămăñă** f. *Tămăñă ań prinsîș* (tu mi-ai aprins tămâia), 12/71 cf. 9/71. **C o m p u s** (cu pref.): **antămoñ** (ań + tămoñ) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Cõn ađ lat di uoc'l'i un fișor, tuntsea l'antimoñă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **antimõu** vb. I. zăntă-mõu (za + ăń + tămoñ) = tămăiez, dau cu tămâie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *thimamă*, gr.).

Tămpănăr m. v. *tompănă*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tongă*.

Tánits m. (Cupa) Horă, șir, cercul format de cei care s'au prins să joace. *Ăń cătun mult őr veà, jucau tots și sőr-sa jucà în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [D e r i v a t: **tăntșăreă** f. = dansatoare cf. L a z a r]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntșăreă f. v. *tanits*.

Tântu, -ă pron. (Țărnareca) Atât, pe atât. *Șu feasi ăncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l'ă lă ıestu uom tănti pari cāti al' deadits lă tsel maı mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžijă m. Toboșar. || (La armă de foc) Limbulița puștii, trăgaci. *Mamu, no-ari... tufeats di la tāti? — ari trei; unu itș nu la ari locu, douli sa fără tapandžijă* (... două sunt fără trăgaci), 2/54. — Din tc. *tapanđi*.

Tapijă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpölă f. Pleop. *Tseli dõu tăpoli si feșiră mult mățcati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Și: (Țărnareca) **tupölă** f. *Să-u tăl'ăm tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mățsucă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un cal s. un măgar, sarcină cât poate purta un animal, (arom. *furtie*). *Nou ań di zõli feasi și nou țorur di pāri cāzāndisî* (... și câștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to[v]ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigătul turturicăi. Cf. *tărtures*. ALR. 5752.

Tarană f. v. *trană*.

Tarapană f. Bani mulți, comoară, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhanë*).

Tărbușoñă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vini lă tărbușoñă*, 19/9. [Și: **trubușoñă** f. 2/49]. — Din bg. *tărbuh*.

Tăreól m. Cerc, sferă, târcol. *Deadi târcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tăreulés vb. IV. v. *trăcules*.

Tări adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: *ăntărés* vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri... și căzù tsela divu ăom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talis*, -e.

²**Tări** (pl. *țorți*) pron. Astfel, atare, așa. *Dădu zisi: «e, meș fitșor tari ăi»* (moșu zise: «e, așa este băiatul meu), 5/21. *Tse ti fats tari moři luduli* (Ce te faci așa, măi prostule). *Ăn filan loc ari un tari și tari ăom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum ăi meș buric, tari si iăă* (așa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Țorți bubi B. 12. Nu si vind țorți crăstrăvets la noi*, 156. *Cu țor ubivi rubi pri gnoi si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Și: **ftări** pron.: *Si feși ftari gron*, 16/5]. — Din lat. *eccum* s. *atque-talis*, (arom. *ăhtare*).

Tăriști f. Turiste. *Ĵunsi la ună तरीști*, 3/51. — Din bg. *toriște*, (arom. *turiște*).

Tăr'ă f. Guler. *La zătrimurș di tăr'ă* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo*.

Tărș vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărș sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Fășoli tărștă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: **tărșt**, -ă adj. = pisat, frecat]. — Din mbg. *trijam* «frec».

Tărtăbic m. Ploșniță. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg.

tahtabita), (arom. *tărtăbic*).

Tărtșș vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noi tărtșșm că tu ne dăduși de mâncare*, 7/11. *Tărtșșay că la iel' la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *tračim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Și: **türtură** f.]. Com. C. I. — Din lat. **türtura*, -am, (*türtür*, -em), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tăr... tăr. ALR. 5752.

Tărziă f. v. *tereziiă*.

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă așa de mult. *Tasu si leagă cu un baiăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taș (Numai în expresia) *Ia taș, ia baș*. — Tc. *taș* «piatră».

Tat m. v. *tată*.

Tătă m. Tată. *Ună zuuă tat-sa și maică-sa lăfeau* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Și: (prescurtat) **tat** m., **tăti** m. (forma cea mai obișnuită). *La tăti și la mămă* 2/I cf. 10/5; **tātu** m. *Tatu drobu ș-la da di fă-meal'ă* (tatăl își dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tătșn*: *Și si bucurară mult tătșn'ul* (în Țârna-reca) *tătăń*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; **tătăneăști** adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. *Derivat*: (fără înțeles diminutiv) **tăteu** m. (bg. **tatko**) = tată. *Iundi si treacă, tatcu si la vedă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata*, -*am*, (arom. *tată*).

Tătăn m. pl. }
Tătăneăști adv. } v. *tată*.

Tătar m. Tătar. *Ca çon Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), așa de mult vă grăbiți, 772.

Tăteu }
Tăti } m. v. *tată*.
Tătou }

Tătseări f. v. *tac*.

Tătšuni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Çon zitșeu șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tittio*, -*onem*, (arom. *tăcune*).

Tātu m. v. *tată*.

Tăúni m. v. *tăúne*.

Tăúne m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Și: **tăúni** m.]. — Din lat. *tabōnem* (*tabanus*), (arom. *tăune*).

Tăutliă adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutliă*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Tăvă f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveciu. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălés vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvăli* (i se murdări), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de răs, îl făcu de trei parale), 257. [Și: **ăntăvălés** vb. IV.

Derivate: **tăvăliri** f. = murdărire; **tăvălît**, -*ă* adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplicat.

Tăvăliri f. }
Tăvălît, -*ă* adj. } v. *tăvăles*.

Tăvăluc m. Tăvălug de treierat. Se numește și *tșarc* (cu limb, cari bati vrau), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. *Derivat*: **tăvăndisés** vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Șăzură ân ună uđaiă tăvăndisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisés vb. IV. v. *tavan*.

Teacă f. Teacă. *Puni-ń călqțșca ân tecă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca*, -*am*, (arom. *teacă*).

Teată f. v. *tetă*.

Tee Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. *liu*, *tșift*. — Din tc. *tek*.

Tégħiu. Nume de persoană. *Çafcu tșouli tser tu*, *Tegħiu*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sâr m.ă. Com. G. D. *Si dărom leasi di tel' știrnuti cu carti* (să facem lease de sârma așternute cu hârtie), B. 3. [Și: **tei** a. ALR. 1924, 1674]. — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenúșcă f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Tereziiă f. Balanță, cântar. *Mona nu-i tărziîă* (mâna nu-i cântar), 434. [Și: **tărziîă** f. ib.]. — Din tc. *terezî*.

Terziîă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. *nine l.* [Feminin: *terziîeă* = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terziîeă f. v. *terziîă*.

Teslă f. Teslă, ciocan. [Și: (Liumnița) *tiăslă* f. *Dats-îi ună tiăslă cu coti-va cărfjă* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Teslim adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădură gata.) — Din tc. *teslim*.

Tetă f. Mătușă. *Mea tetă ra mult bună* (mătușa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, strică-peja. [Și: *teată, tete* f. ALR. 473; *tétine* f. = mătușă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (și *tetka*), (arom. *tetă*).

Téte } f. v. *tetă*.
Tétină }

Tetivă f. Mașul s. sfoara legată de cele două extremități ale arcului, numit «lăgud», cu care se bate bumbacul, coardă. *Di dpu li ports lu arcu aî ligată tetiva*. Com. I. L. [Derivate: *titzări, tintinizări* f. = scărmanărea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tezghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tiăslă f. v. *teslă*.

Tiea N. loc. (Huma).

Tieă... tieă se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tieă f. Dovleac. *Flaj ună tieă*, 10/5. *Ān ună tievă bes* (sunt prieteni buni), 777. (Contrariul). *Āu*

cripară s. *ay fronsiră tiefa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *tiefa lupuluĭ* plantă cu fructe lunguete amare. || Fig. Căpățână, cap. *Āl antro ān tievă* (ii intră în cap, pricepu), 778. [Derivat: *tiefinea* f. cf. *plătsintă*]. — Din bg. *tieva*.

Tiefinea f. v. *plătsintă*.

Tienés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticni si cumpără un birbeatsi si mănancă* (le veni în gând să cumpere un berbece...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknuva mi*).

Tiesirăt a. Nenorocire. *Tisista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate), Com. I. L. [Și: *tăesirăt* a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Tieuş m. v. *plătsintă*.

Tifirichi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-ă contă n tifter* = nu mă privește, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli (pristi cătun)* = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780. — Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigañă f. Tigaie. *Ună călugă-ritsă cu ună cusitsă* (= tigană), *84. *Tigañă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάρι*, (arom. *tiĭane*).

Til'ál m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoștința publică ordinele din partea auto-

rităților locale. Și [ampiratu] bătù til' al pri urdină (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligráf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilină f. în: *Ĭarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Timbă f. Tâmplă, osul dintre ochiu și ureche. Cf. *u o c l' u - u o r b*. *Ĭi gros ăn timbă* (are cap gros, este prost, nu pricepe ușor). Com. G. D. — Din *timplă (<têmpla, -am)?

Timbél adj. Tembél. Com. G. D. — Din tc. *tembel*.

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P. — Din gr. *θεμέλιον*, (arom. *θιmel'*).

Timină (pl. -*nqur*) a. Temenea *Di timinqurli tse li fătseă q' si lipi la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna*.

Timinúșeă f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška*.

Timniévu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnicvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818. — Din bg. *temna*.

Timnitsă f. Temniță, întuneric. *Timnitsă-ń-u antru uocl'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica*.

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *Ĭn timp s. din timp* (la anul). *Ĭn timp ăn zuuă di astăz si vin si-ts la leaĬ fitșoru* (la anul

ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp ăn tsista văcqt să vin să tsi li dau pāri* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [Derivate: **timpurîu**, -ă adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpuriĬ și l'a putem vindiri maĬ scomp*, B. 3. **timpurîuă** f. = oaie care fată de vreme; **timpurîu** adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *tēporivus*, -a, -um, (arom. *timpuriu*).

Timpurîu, -ă } v. *timp*.
Timpurîuă f. }

Tină f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

²**Tiuă** f. v. *mărtină*.

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flămânzit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: **ăntind** vb. III. Derivate: **tîndiri** f. = tindere; **tins**, -ă adj. = întins; **ntind** vb. III. = întind. *La-ntinsi cārliĬu și șārpili ișq*. 1176]. — Din lat. *tēndo*, -ēre, (arom. *ntindu*).

Tindéel'ă f. (La războiu) Tindecche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromānii*, I, 53. — Din lat. *tendic* [u]la, -am.

Tindiri f. v. *tind*.

Tinichîjă f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*.

Tinîjă f. Preț. *Nu l'-aĬ tinîjă la pără* (nu știi să prețuiești banii), 788. — Din gr. *τιμή*, (arom. *tinie*).

Tînir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di çon ram tiniră*, 5/14. *Rau tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: **tinireâtsă** f. = tinerete. *Çon... ver si traz moncă ân tinireâtsă ili ân bătârnețsă?* (când vrei să suferi, în tinerete...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tēnerus*, -a, -um, (arom. *tinir*).

Tinireâtsă f. v. *tinir*.

Tintinizări f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilqe n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *tepelek*.

Tipșiă f. (Țârnareca). Tepsie. — Din tc. *tepsi*, (arom. *tipsie*).

Tiptil' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vini tiptil' și feata nu la cumuscù* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtip a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertip*, (arom. *tertipe*).

Tisă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tis*.

Tisnės vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Și: **prătisnės**, **păr-tisnės** (bg. *pritisnam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizări f. v. *tetivă*.

Tivichél adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, ușurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitură f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlăcă f. Infățșare, fire. *Tari*

nă-i tlaca la noi Vlașil' (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toamnă f. Toamnă. [Derivat: **tumnătică** f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; **tumnărės**, -ească adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tūmniūm*, (arom. *toamnă*).

Toartsiri f. v. *torc*.

Tócă f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tóemă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Tojag v. *tuiagă*.

Tolumbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomaritsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Țompănă f. 1. Tobă. *Coaja că au fost mult bună di țompănă* (pielea a fost foarte bună pentru tobă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: **tămpănăr** m. = toboșar]. — Din paleosl. *topanu*, (arom. *tîmpănă*).

Țongă f. Dor, jale mare. *Că-ń-tși feși țongă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: **tăngós**, -oasă adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), «Măncarea se zice blănavă sau tăngoasă când are multă grăsime»]. Com. I. G. — Din paleosl. *toğa*.

Top a. Tun. *Çon zăcătsarâ si runcă cu topurli* (când începură să tragă cu tunurile). [D e r i v a t: **tópeă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópeă f. v. *top*.

Tórbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni șu umpl'ă ună torbă* (taie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ân torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Tore vb. III. Torc. *Feata cătșo si toarcă lona* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([D e r i v a t e: **toártsiri** f. = toarcere; **tors**, -ă adj. = tors; **tort** a. = tort, cf. *chîadî n*; **tureătoăreă** f. = femea care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *tôrqueo*, -*ere, (pentru -*ere*), (arom. *torcu*).

Torlă f. Târlă. *Maș mârili li dutșe căsă, ară maș mîcu li zătșe la torlă*, 2/3. — Din mbg. *târlo*, id.

Torlišti N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcară* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari ūom să trecă să-ts tșeră, să nu la torńi* (oricare om va

trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [D e r i v a t e: **tur-nări** f. = întoarcere, înapoiere, **turnăt**, -ă adj. = întors, înapoiat, **turnătúră** f. = îndoitură, adaos, Com. T. P. C o m p u s e: (cu pref.) **přitórn** (pri + torn, cf. mbg. *prěvratam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătșo... să la jălășcă cmo fitșoru nu si priturno* (... băiatul nu se mai întoarce), 6/94. *Ân Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunța nu mă mai întorc), 2/II, cf. 21/41. *Usnă priturnată* (buză răsfrântă), ALR. 2062, **printórn** (pri + ątorn, de pe bg. *prěvratam*, mbg. *prevărtam*) = ątorn. *Aŭ printurnă âncoă aŭ printurnă ânclò* (o întoarce dintr'o parte, o întoarce dintr'altă parte...), 2/72 cf. 64I, **ąntórn** (an + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Çon si ąnturno picurăru* (când se întoarce păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ąntuărn** vb. I. *Çon s-mi ąntuărn* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorn și no-ari faidă* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putórn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *Ań tsi putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnări** f. = răsturnare, răspundere; **puturnătúră** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuviință, respect. *Çot gadu*

în *uocl' u li poati trăi muma putur-năturili di la fămeal' ă* (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, **răstörn** (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *tôrno, are*, (arom. *tornu*).

Tors, -ă adj. }
Tort a. } v. *torc*.

Tôşu Nume de persoană, cf. I/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tşę cāsă ray fronti toți lucriri, 1/20. Toati casili luș sa, 112* cf. 7/16. [Și: (Liumnița) **tuăt, -ă** pron. *Tuăt compu si veă 'mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Țârnareca și (neaccentuat) chiar aiurea: **tut, -ă** pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot, 5/15. Compus*: (cu pref.) **duțót, -ă** (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăn), 666. (Negativ) **nidutót** s. m. = netot. *Zădineă un nidutot și cată-ts săir*]. — Din lat. *totus, -a, -um*, (arom. *tot*).

Tou pron. Tău. *Sirbim la tou āgru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *toș și* (foarte des) *tol' : Doiļ' toļ' il' sa loş* (amândoi fiii tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dq-ń-l'a toļ' coń* (dă-mi-i căinii tăi), 14/33 cf. *m e l'* (dela *m e u*). Și: (prescurtat) **tu** pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. **Feminin**: **ta**

pron. = ta. *Picat tse suptiș laptili mumă-tai, 537* (plur. *tali*). *Căzuī ăń tali moń*]. — Din lat. **tous, t[u]a* (pentru *tuus, -a*), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătés vb. IV. Clănțanesc. *Ań trăcătés dintsi, ALR. 2119*.

Trăeulăș m. v. *truculaș*.

Trăeulăt, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăeulés vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari știă pri ĵundi lă-tsi trăculeaști ticfa* (cine știe pe unde i se rostogolește căpățâna), 801 cf. 800, 637. [Și: **tăreulés** vb. IV. *Si culco să si tărculească ăń pra* (... să se rostogolească), 7/41, **triculés** vb. IV. *Vizú un șărpi ĵundi si triculeă sub ună ropă, 1/76. Compus* (cu pref.): **răstruculés** (mbg. *rastăr-kalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculi, până 'n vali si flă 23/72; pristueurés* (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. **Derivat**: **trăeulăt, -ă** adj. = rotund. *Mer trăculat* = măr rotund cf. *m e r*. **Trăeulătă** = nume loc. (Lugunța); **Truculăta** = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. *trăg ă ĵes, trăgnes. Lupu... cătşo si tragă... lisitsa prutsăpo*: « *di corni traz* » (lupul începu să tragă, vulpea începu să țipe: « trași de carne »), 8/30. *Trag mońcă* (sufer). *Con ver*

si traz moncă (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și absolut). *Tse trazi, di capu lui li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si anlușo* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag mōna* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. Trag cu pușca, împușc. *Feasi si tragă... nu putū si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. Pornesc pe drum, pornesc, merg, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *An-cărcără vitili și trasiră* (încărcară vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. Cântăresc (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu cântaru* (il cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. *trago, -*gere, (arom. *trag*).

Trăgăjēs vb. IV. Trag. *Trăgăjă, trăgăjă, nu putū [s-la scoată]* (trage trage, nu putu să-i scoată). [Și: **trăgnēs** vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuițat mai mult la trecut). *Cōn trăgni călōtșca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgni* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnēs vb. IV. v. *trăgăjēs*.

Trăjēs vb. IV. 1°. Rabd, sufer. *Nu pot si trăjēs... trăjă frati, trăjă,*

noj trăit-am mult, angă unēc si trăim (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbdat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăjēs* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putū trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2°. Țin, duc, durez. *Si trăjāscă trej aŭ* (să țină trei ani), 6/62. | 3°. Trăiesc. *Fitșoru trăiāști cu niveasta lu ampīrātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăir vb. I. Treier, ALR. 5292. [Se conjugă: ind. prez.: *trăir, trăir, trăiră, trăirōm*. Aor. *trăi-ai*]. — Din lat. *tribūlo, -are*, (arom. *trivir*).

Trăjēs vb. IV. Cer, cerșesc. *Tsela lāntu tucu sirbeā și fitșoril'i aļ trăjeau* (celălalt numai muncia și copiii îi cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trāmă f. Bătătura pânzei, tramă. Com. G. D. — Din lat. *trama, -am*, (arom. *tramă*).

Trāmpă f. Trampă, Com. P. M. — Din tc. *trampa*.

Trānă f. Trahana. *Curā grōn di trană*, 12/58. [Și: *tarană* f., (cf. Capidan, *Meglenoromāni*, I, 44). *De riva t: trānărcă* f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tărăhănă*).

2^oTrānă f. Grapă (cf. Capidan, *Meglenoromāni*, I, 51).

Trănărcă f. v. *trană*.

Trăne adj. *prun trănc*, cf. p r u n.
— Din bg. *trânka* (prunus spinosa).

Trândăfileă adj. De culoare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil*.

Trăoń m. Ferestău de mână. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, părau. Nume de loc. în Cupa: *Trapu-zlămboc* (râul adânc), Com. N. P. [D i m i n u t i v : *trăptșoe* m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap*.

Trăpés vb. IV. Rabd, îndur. *Mo ȳo trăpes, suflitu s-mi ȳasă* (acum eu rabd, sufletul o să-mi ȳasă), 7/36. — Din bg. *tărpja*.

Trapnă f. Perucă la femeii ce se poartă peste « chiluvet » (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnă lă mul'ari, curon si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muiere...). Com. T. P.

Trăpéznic m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapezник*.

Trăseă f. Trestie. *Călomli si dară di trăscă*. Com. I. L. — Din bg. *trăska*.

Trăstu a. (aromânism numai în Țărnașca; încolo « torbă ») Traistă. Com. V. J.

Trăptșoe m. v. *trap*.

Trăeăm m. Tinda casei. *Aȳ flo mumă-sa ăń tream*, 8/91, 15/56. [Și: **trem** m. *Aȳ flară tșe nibunil'ă ca durmeȳ ăń trem*, 10/10.] — Din bg. *trēm*.

Trăeămur vb. I. Tremur, cutre-

mur. *Fitșoru cătșo si trăamură di frică*, 9/77. [Și: (Liumnița) **trăimur** vb. I. D e r i v a t : **trimurări** f. = tremurare, tremuriș. C o m p u s (cu pref.): **zătreaămur**, (Liumnița) **zăttrăimur** 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozesc. *Zăstătù unec tșela chirchezu, si zăttrimuro* (se opri puțin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Fărl'ia ű-u zăttrimuraȳ di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) **zătrēmur** vb. I. *Con si zășfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trēmūlo, -are*, (arom. *treambur*).

Trăeșent a. (Țărnașca) Fulger. *Căń trizneă domnul, treascutlu tru mână aȳ cătșă* (când trăzneă D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [D e r i v a t : **triseuteăști** (în Țărnașca **trăzneăști**) vb. IV. = trăznește, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trěsk*.

Trăeșiri f. v. *trec*.

Tree vb. III. 1. Trec. *La cari tritșeă... la tots dădeă* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec rońli* (se vindecă rănila), 16/56. | 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritșeam* (bine petreceam, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc vieța. *Treatsi ampirăteăști* (trăiește împărătește), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv l scurt). *ȳundi si poati treatsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [D e r i v a t e: *treátziri* f. = trecere, *triebút*, -a adj. = trecut. C o m p u s e (cu pref.): *dutrée* (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; *năstrée* (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; *putrée* (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricù piștaru, ȧa cãtsãdi și-l' dunã* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; *priputrée* (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Au priputricuș, au scuseș din vreami* (ai făcut-o de oaie), 618; *pruputrée* (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă uarã u pruputricuș* (de astă dată o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *traicio*, -ere, (arom. *trec*).

Trėj num. Trei. *Tots trejil' măgar* (toți trei măgarii), 20/41. *La trejli uarã* (a treia oară), 22/40. *Lã trejli ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Țârnareca) *la treja dichicã* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) **trjãi** num. 1/74. C o m p u s e: **treisprãts** = treisprezece; **trejzqts** = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trej*).

Treileăuã (pl. -leï) f. Guler la cămașã, ALR. 3292.

Trėjisprãts num. }
Trejzqts num. } v. *trej*.

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Țârnareca și Huma), *Cum și trã tsi l-ãŧ cavga?* (cum și pentru ce le este cearta?). || De. *Tsare, voi s-ti 'ntreb tri un lucru*

(țare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri măn-cari* (... bune de mâncat), 4/64. *Băgã mirac tri cal* (i se făcu dor de un cal), 21/65. [Și: (Țârnareca) **tã, tru** prep. 23/65]. — Din lat. *trans*. (arom. *trã*).

Trjãi num. v. *trej*.

Trjãmur vb. I. v. *treamur*.

Tribujes vb. IV. Trebuesc. *Tseasti lucri... ș-la mini aŧ tribues* (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: **trubujes** vb. IV. *Nu trubujaști cl' iŧ*, 135]. — Din bg. *trëbovati*.

Triculés vb. IV. v. *trăcules*.

Triecút, -ã adj. v. *trec*.

Trimét vb. III. Trimet. *Li trimes-au la spilarea la vãli* (le-a trimes să spele la râu), 1/59. *Daŧma au trimite* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto*, -ere.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, cucăiu, ALR. 2309. — Din bg. *drëmam*.

Trimurãri f. v. *tremur*.

Trindãfil m. Trandafir. *Un trindafilãn mejlucu di mari* (= cãndil'u), *13. — Din gr. *τραντάφυλλο*. (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat ciorchine. [D e r i v a t: *triontsãc* m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnés vb. IV. Clipesc. *Pãndã si tripnes* (pãnã să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [D e r i v a t: **trépl'u** m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

Compus (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = închid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripni unec* (fata dormi, ațipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *treppja*, (aor. *trepnah*).

Triseuteaști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupăseă f. Păsăre cu coada lungă cu care bate pământul, codobatură. In Liumnița se mai numește și: **coadărăbădără** f. Com. P. M. *Tricù pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: **stricupăseă** f.]. — Din bg. *tresiopaškă* «tremură coada», (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triușă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pucăto ăn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: *trivlív*, -ă adj. = gângav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivlív, -vă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Țárnareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneă domnul, treascutlu tru măn ău cătsă șu tsivă nu-l fătseă* (când trăznea D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: **trizniri** f. = trăznire; **triznít**, -ă adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trēsna*.

Trizniri f. }
Triznít, -ă adj. } v. *triznes*.

Trontă adj. Leneșă, Com. V. J.

Tróșeă f. Stuf. *Cupirimint di troșcă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Tróșeăt m. Măzăriche, cf. m. *zăríc'ă*, ALR. 5257. [Și: **tróșeut** m.]. — Din bg. *troškot*.

Tróșeut a. v. *troscăt*.

Trt, **trt** strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. *pr*, *pr*, *pr*; *tsicș*, *tsicș*.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: **tärtés** vb. IV. = cac, (perf. s. *tärtniș*). *Măgăru tärtni ună liră*, 7/24. — Din bg. *tärtam* (aor. *tärtnah*).

Tru prep. (Țárnareca). In. *Si angrupă tru cuproșă* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru ău tsarluș casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: **tu** prep. Com. V. J. **Compuse**: **díttru** prep. = din. *Tots ăuminił ditru tsăruștimea* (toți oamenii din împărăția); **píttru** prep. = pe, prin. *Píttru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușońă f. v. *tărbușońă*.

Trueulăș m. Roată, ALR. 5606. *Trăculaș di plug* (roțile de plug), ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di truculaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | Rotița găurită a bătătorului. [Și: **trăeulăș** m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Trueulătă N. loc. (Nânta), cf. *trăcules*.

²**Trueulătă** f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudes, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se*.

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli li tureà ăn izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (s'a făcut buștean, s'a îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup*.

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătățesc. | 2°. Scarmăn lână cu pieptenii. *Butšamu ari doĭ chiaptiú cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmână lâna). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [Derivat: **trupiri** f. (Liumnița) = scarmănare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja*.

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tșoarili* (eu o să sun cu picioarele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Și: *zupcuies*, ib.]. — Din bg. *tropot*.

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s pãrili cot ats fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ats mi ruăg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Răpina si ti mănancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²Tu prep. v. *tru*.

Tuăt, -ă pron. v. *tot*.

Tue a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk*.

Tueălă f. Toacă. Com. GH. T.

Tueălniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë*.

Tuemés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tuceș*, 4/94.

2°. Mă tocmes, mă măsoar cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tuceș* (cu el ai să te măsoari, să te tocmești), 809. [Derivate: **tuemiri** f. = logodire; **tuemít**, -ă adj. = logodită]. — Din bg. *tăkmja*.

Tuemiri f.

Tuemít, -ă adj. } v. *tucmes*.

Túeu adv. 1°. Numai. *Ra ună-uară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată. *Și tucu si feasiră uoĭ* (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mercu, într'una. *Unu [frati] tucu stăteà casă aĭ chiptină mă-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ú li facă tsești tșoftsi dōmnu uoĭ* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la mini nu rămăneà tsivà* (dacă aș fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Și: **túeum** adv. *Feata... tucum stricni la buric*, 32/51. **Túeu-greă** = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arșon di-parti*, B. 9]. — Din bg. *tuku*.

Túcu-greă v. *tucu*.

Tudžár m. Neguțător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžár* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [Derivat: *tudžarľov* (tc. *tudžarľyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarľov a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (și spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfeă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfea-di-Tușim N. loc. în Meglen, *Meglenoromânii*, I. 11).

Tufłac a. Pușcă. *Bam! cu tufeacu*, 8/57. *Și lară... tufeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Și: (în Țárnarea) **tuféchiă** f. 35/65. Derivat: *tufectși* (tc. *tufekši*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tűfec*.

Tuféchiă f. }
Tufectși m. } v. *tufeac*.

Tujág a. v. *tujagă*.

Tujágă f. Toiag, băț mai gros, *misleă la coň, ia-ts tujaga*. [Și: *tojág, tujág* Com. I. L. *Burvin cu un tojag* (amestecăm cu un băț), B. 15]. — Din sl. *tojag*.

Túlă f. Cărămidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula*, -am, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga*

în bisearică și mintea 'n tulăriști, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléjeă f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tulejka*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tuliti* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Túmbă f. Deal, tumulus, N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă, Tumba-petcăl'ă*. [D i m i n u t i v : **tumbăreă** f. (deal mic)]. — Din lat. *tumba*, -am, (arom. *tumbă*).

Tumbăreă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tiniră tăl'ată ân filiș lundz ca tumbéchiă*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărés, -ească adj. }
Tumnátieă f. } v. *toamnă*.

Túna f. Dunărea. Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 dela verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [Derivat: **túnit** a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tōno*, -are.

Tund vb. III. Tund. [Derivate: **túndiri** f. = tundere; **tuns, -ă** adj. = tuns; **tunsător** m. = tungător, ALR. 5806. Compus: **putund** (pu + tund) vb. III. = tund, retez pușin; *Putundim pitih* (retezăm fagurii, toamna, spre a strânge miera), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo*, -ere, (arom. *tundu*).

Túndiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. }
Tunsătură f. } v. *tund*.

Túntsea adv. Atunci. *Di túntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) *túntsea* adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atumtsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la măncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [D e r i v a t e: **tupíri** f. = topire; **tupít**, -ă adj. = topit. C o m p u s (cu pref.): **răstupés** (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. **tupílă** f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes pojna ăn mănçari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupílă f. }
Tupíri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suiă stri ună tupolă* (fata se sui: pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: **tăpólă** f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *ąnturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărș sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [D e r i v a t: **turtsés**, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. C o m p u s e: (cu pref.) **ąnturtșqs** vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) **puturtșqs** (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nąnti*

sa tots puturtșqs (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): **ąnturtșqt**, -ă, **puturtșqt**, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoăreă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aj să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăn coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătșo* *Ej turkoođ r... x j* " *si turească peșt ăn drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cqñ si-ń turească tsară pri uoç'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turì pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu pușca. *An mini si tureă, pică șondzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-u chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turì vaca* (vaca a leapădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turij ochl'il' ąnsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fițșoru și la turiră ăn furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turì pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turì pri [cal] și calu cătșo si budăjască* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

Tuns, -ă adj. } v. *tund*.
Tunsătură f. }

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) *túntsea* adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atuntsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la mâncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [Derivat: *tupiri* f. = topire; *tupít*, -ă adj. = topit. Compus (cu pref.): *răstupés* (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. *tupilă* f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poina ă n mǎncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupilă f. }
Tupiri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suia stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: *tăpólă* f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *anturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărōs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: *turtsés*, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) *anturtșqs* vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) *puturtșqs* (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nqnti*

sa tots puturtșots (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivat): *anturtșqt*, -ă, *puturtșqt*, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoărecă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aj să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ă n coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsq si turească peșt ă n drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cq n si-ń turească tsară pri uocl'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turi pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || *Trag cu pușca. Ă n mini si tureă, pică șondzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-u chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turi vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turiș ochl'il' ănsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitșoru și la turiră ă n furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turi pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turi pri [cal] și calu cătsq si buddășcă* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară şu vini vremea si si turească siirea (merseră la horă, jucară și veni vremea să se strice...), 5/66. [Derivate: *turiri* f. = azvârlire, aruncare; *turît*, -ă adj. *Li flo capitili turiti* (găsi capetele aruncate), 15/28, 21/78]. — Din bg. *turjam*.

Turiri f. }
Turît, -ă adj. } v. *tures*.

Turlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa scoati turlă*, ALR. 2543, cf. 420.

Turlia f. Fel. *Ună uđaiđ plină cu toati turlili di ghipt* (plină cu toate felurile de cereale), 20/51. *Ună turlia* (la fel). *Căsaşa feşi doi cătsol' ... ună turlia* (căţeaua fătă doi căţei... la fel), 6/28. *Turlituri* (fel de fel). *Işpră di colo turlituri di şerp* (ieşiră de acolo fel de fel de şerpi). — Din tc. *turli*.

Turnări f. }
Turnât, -ă adj. } v. *torn*.
Turnătură f. }

Turtă f. Turtă. *Aş flo turta gárnatsă, aş răzdrubi* (o află turta, o îmbucătăţi), 22/6. *Turtă zárnatsă* (turtă de făină de grâu). *U măncă turtă zárnatsă*, 15/72 cf. 8/69. — Din lat. *túrta*, -am, (arom. *turtă*).

Turtsés, -ească adj. v. *turc*.

Turtură f. v. *tărtură*.

Tusi f. Tuse. [Derivat: *tuşş* (<lat. *tūssio*, -ire) vb. IV. = tuşesc. *Icu tuşş, catsă un lilic* (dacă tuseşti, prinde un liliac), Com. C. I.]. — Din lat. *tūssis*, -em, (arom. *tuse*).

Tusnés vb. Strâng, apăs (refl.) *s-tusnes* = se prind (despre obiecte care se prind unul cu altul), ALR. 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor. *tisnah*). Cf. *tisnes*.

Tuşş vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Túteäv adj. se zice despre unu care nu se pricepe la nimic, care nu e în stare să facă ceva, 816. — Din bg. *tutkav*.

Tútehi adv. Ca și cum. *Tutchi raj cola* (ca și cum ai fi fost acolo). Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnés vb. Arunc. *La tutni ân trap* (îl aruncă în vale), Com. T. P. (Refl.) Mă iau după cineva. *Si tutni după tšitš-sa*. — Din tc. *tutmak?*

Tutş a. Bronz, tuciu. *Brântşéal ali si dară di tutş* (clopoţei se fac din bronz), Com. I. L. — Din tc. *tuč*.

²*Tutş* m. (La moară). Bold sau cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutşiri f. }
Tutşit, -ă adj. } v. *tutşos*.
Tutşuri f. }

Tutşş vb. IV. Dau la tocilă, ascut. *Du-ti di ats-l'a tutşă uneac dintsil'* (du-te de-ţi ascute niţel dinţii), 24/90 cf. 25/90. Derivate: *tutşuri*, *tutşiri* f. = ascuţire; *tutşot*, *tutşit*, -ă (cu negativul *nitutişót*, -ă) adj. = ascuţit, care taje. C o m p u s e (cu pref.): *zătutşş* (ză + *tutşş*), vb. IV. = încep să-mi ascut dinţii. — Din bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoju di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšqs*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfuj (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zulf, ALR. 2014. [D e r i v a t: *tsălufătă* f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulfii]. — Din tc. *züluf*. Cf. *z ä l u f*.

Tsăneări f. v. *tsqn*.

Tsângărés vb. Fac «țângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopică.

Tsantsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănčegljad*.

Tsantsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsăpă m. Țeapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Coti steali la Dömmu, coti tsapi an pimint* (= stărniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *čěpa*.

Tsăpăróg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [D e r i v a t e: *tsăpíri* f. = alungare; *tsăpít*, -ă adj. = alungat. C o m p u s (cu pref.): *zătsăpés* (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș lq un lemn di la zătsăpi prin poartă* (iși luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. *țip*.

Tsăpíri f.

Tsăpít, -ă adj. } v. *tsăpes*.

Tsar m. (Țárnareca) Impărat (în celelalte comune, numai ă m p i r a t). *Tsarlu al' gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voji si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [D e r i v a t e: (Feminin) *tsărítsă* f. = țarină, împărăteasă, cf. ă m p i r ă t e a s ă. *Tuntsea tsărítsa al' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, *tsărés*, -easă adj. = țaresc. *Ūaminl'ă tsăreștă, căn viniră zuva lantă* (oamenii țarului), 20/64, *tsăruștími* f. = împărăție. *Ūaminl'ă di tru tsăruștimea* (oamenii din împărăție...), 32/65. — Din bg. *car*.

Tsără f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărése, -easă adj. v. *tsar*.

Tsărítsă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.